

INFORMATOR
DOTYCZĄCY PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE

Informator skierowany jest do osób i podmiotów zajmujących się rozwiązywaniem problemów przemocy w rodzinie, ale także osób, które zostały dotknięte przemocą w rodzinie oraz mieszkańców Gliwic, aby uwrażliwić ich na zjawisko przemocy oraz uświadomić, że przemoc jest przestępstwem ściganym przez prawo, niezależnie od tego jaką przybiera formę.

Profilaktyka i przeciwdziałanie przemocy winny iść w parze, czego skutkiem zarówno osoby doświadczające przemocy jak i świadkowie winni składać zawiadomienia do odpowiednich służb. Dzięki temu możliwe jest ograniczenie zjawiska przemocy, poprawa funkcjonowania i zmiana życia osób jej doznających.

Zjawisko przemocy w rodzinie

Przemoc w rodzinie jest definiowana wg art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie jako wszystkie jednorazowe lub powtarzające się umyślne działania lub zaniechania naruszające prawa lub dobra osobiste członka rodziny, a także innych osób wspólnie zamieszkujących i gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające godność i nietykalność cielesną, wolność, w tym również seksualną, powodujące szkody na zdrowiu fizycznym, psychicznym, wywołujące cierpienia i krzywdy moralne.

Przemoc w rodzinie może przybierać różne formy. O przemocy czynnej mówimy wówczas, gdy sprawca skieruje przemoc wprost na osobę, powodując krzywdę psychiczną, fizyczną lub seksualną. Natomiast o przemocy biernej mówimy w kontekście zaniedbania, a przemoc przejawia się w naruszeniu obowiązku opieki osób bliskich. Jest formą przemocy ekonomicznej i oznacza np.: nie dawanie środków na utrzymanie, pozbawianie jedzenia, ubrania, schronienia, brak pomocy w chorobie, nie udzielenie pomocy, uniemożliwianie dostępu do miejsc zaspokojenia podstawowych potrzeb: mieszkania, kuchni, łazienki, łóżka, itp.

Do najczęstszych rodzajów przemocy w rodzinie zalicza się:

- **Przemoc fizyczną** – obejmującą każde zachowanie wiążące się z zadawaniem bólu fizycznego, powodujące uszkodzenie ciała, pogorszenie zdrowia, a nawet pozbawianie życia.
Formą przemocy fizycznej jest szarpanie, kopanie, popychanie, obezwładnianie, duszenie, odpychanie, przytrzymywanie, policzkowanie, szczypanie, bicie otwartą ręką, pięściami, różnymi przedmiotami, przypalanie papierosem, topienie, polewanie substancjami żrącymi, użycie broni, pozostawienie w niebezpiecznym miejscu, nie udzielenie niezbędnej pomocy, itp.
Skutki przemocy fizycznej: uszkodzenia ciała - urazy, rany, złamania, stłuczenia, zadrapania, siniaki, poparzenia, choroby w wyniku powikłań i stresu, zespół stresu pourazowego, życie w chronicznym stresie, poczuciu zagrożenia, strachu, lęku, napady paniki, bezsenność, zaburzenia psychosomatyczne, itp.
- **Przemoc seksualną**, którą określa się każde zachowanie podejmowane w celu zmuszenia osoby do podjęcia współżycia lub niechcianych zachowań seksualnych, a także deprecjonowanie jej seksualności, wymuszanie podejmowania zachowań o charakterze seksualnym z osobami trzecimi.
Formą przemocy seksualnej jest gwałt, wymuszanie pożycia seksualnego, nieakceptowanych pieszczot i praktyk seksualnych, zmuszanie do seksu z osobami trzecimi, sadyzm w pożyciu, wyśmiewanie wyglądu, ciała i krytyka zachowań seksualnych, itp.
Skutki przemocy seksualnej: obrażenia fizyczne, ból i cierpienie, obniżona samoocena i poczucie własnej wartości, utrata poczucia atrakcyjności i godności, zaburzenia seksualne, oziębłość, zamknięcie się /lęk, strach, unikanie seksu/, uogólniona niechęć i obawa do przedstawicieli płci sprawcy przemocy, itp.

- **Przemoc psychiczną**, która obejmuje zachowania mające na celu niszczenie poczucia własnej wartości, wzbudzanie w osobie doznającej przemocy strachu oraz pozbawianie jej poczucia bezpieczeństwa i kontroli nad własnym życiem.

Formą przemocy psychicznej jest wyśmiewanie opinii, poglądów, przekonań, religii, pochodzenia, narzucanie swojego zdania, poglądów, stałe ocenianie, krytyka, wmawianie choroby psychicznej, izolowanie, kontrolowanie, ograniczanie kontaktowania z innymi ludźmi, wymuszanie posłuszeństwa i podporządkowania, ograniczanie snu, pożywienia i schronienia, wyzywanie, używanie wulgarnych epitetów, poniżanie, upokarzanie, zawstydzanie, stosowanie gróźb, szantażowanie, itp.

Skutkami przemocy psychicznej jest zniszczenie poczucia mocy sprawczej osoby doznającej przemocy, jej poczucia własnej wartości i godności, uniemożliwienie podjęcia jakichkolwiek działań niezgodnych z zasadą posłuszeństwa, osłabienie psychicznych i fizycznych zdolności stawiania oporu oraz wyrobienie przekonania o daremności jego stawiania, odizolowanie od zewnętrznych źródeł wsparcia, całkowite uzależnienie osoby doświadczającej przemocy od prześladowcy, stały strach i utrata nadziei, choroby psychosomatyczne, ciągły stres, zaburzenia snu, itp.

- **Przemoc ekonomiczną** stanowią zachowania, których celem jest ekonomiczne zniewolenie osoby i całkowite jej uzależnienie od sprawcy, a także bezprawne finansowe wykorzystanie i/lub kontrolowanie środków niezbędnych do utrzymania ekonomicznej niezależności.

Formy przemocy ekonomicznej to okradanie, zabieranie pieniędzy, nie łożenie na utrzymanie, uniemożliwianie podjęcia pracy zarobkowej, niezaspokajanie podstawowych, materialnych potrzeb rodziny, szantażowanie, zaciąganie długów i kredytów bez zgody współmałżonka, zmuszanie do pożyczek, uniemożliwianie korzystania z pomieszczeń niezbędnych do zaspakajania potrzeb (kuchnia, łazienka) itp.

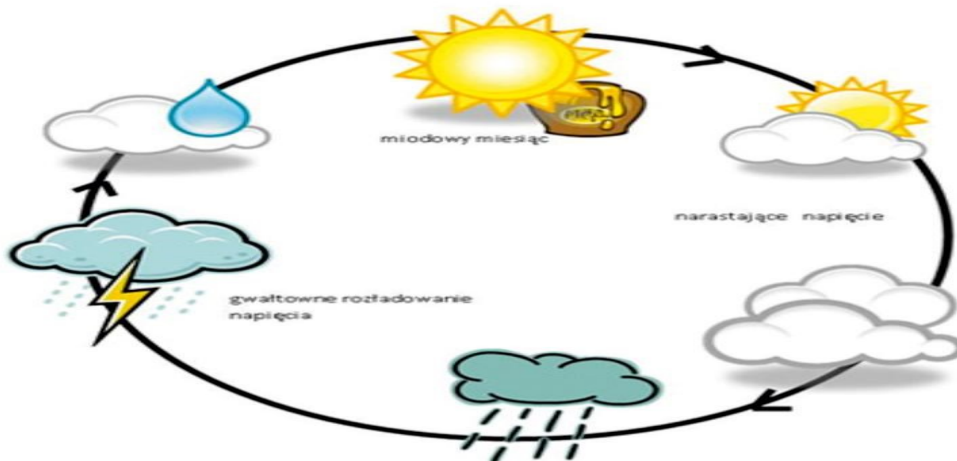
Skutkami przemocy ekonomicznej jest całkowita zależność finansowa od partnera, niezaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych, bieda, zniszczenie poczucia własnej godności i wartości, znalezienie się bez środków do życia.

Różne formy przemocy występują najczęściej łącznie w różnych konfiguracjach. Akty przemocy mogą dotyczyć jednorazowego incydentu, jednakże w większości przypadków utrzymują się przez długi czas w różnej formie i o różnym stopniu natężenia. Ponadto o przemocy mówimy, gdy działanie osoby stosującej przemoc określa:

- **Intencjonalność** – przemoc nie jest przypadkowa, agresor chce przejąć kontrolę i władzę nad drugą osobą.
- **Dysproporcja siły** – osoba stosująca przemoc ma widoczną przewagę (fizyczną, psychiczną, materialną itp.) nad osobą, która staje się jego ofiarą. Każdy kolejny atak pogłębia dysproporcję.
- **Naruszanie godności i praw** – sprawca poniża, ośmiesza, pozbawia praw, przejmuje kontrolę nad drugą osobą.

- **Powodowanie cierpienia i bólu** – osoby doświadczające przemocy doznają zarówno szkód fizycznych jak i psychicznych. W efekcie wieloletniej przemocy osoby te mogą dojść do błędnego przekonania, że na to zasługują.

Przemoc domowa rzadko jest czynem jednorazowym, znacznie częściej jest procesem o długiej nawet kilkunastoletniej historii, ma tendencje do powtarzania się według zauważanej prawidłowości. Cykl przemocy składa się zwykle z trzech następujących po sobie faz:

I Faza narastającego napięcia charakteryzuje się stopniowaniem przemocy sprawcy w stosunku do osoby doznającej przemocy. Osoba doznająca przemocy stara się zaspokoić oczekiwania sprawcy, chce naprawić zły humor partnera, realizuje jego polecenia. Pokłady agresji sprawcy przybierają coraz ostrzejsze formy, rośnie napięcie i poirytowanie sprawcy, awantury nie ustają, wzrasta ilość zażywanych substancji uzależniających (np. alkoholu, narkotyków), sprawca prowokuje, a u osoby doznającej przemoc występuje złe fizyczne i psychiczne samopoczucie.

II Faza gwałtownej przemocy charakteryzuje się brakiem kontroli u sprawcy nad własnymi emocjami. Wobec tego, atak szału, gwałtowność i wybuch drastycznych form przemocy spowodowany jest najczęściej mało istotnymi przyczynami. Osoba doświadczająca przemocy najczęściej pozostaje w stanie szoku, bólu, bezradności, niezrozumienia, osłabienia, rezygnacji, przerażenia i uczucia wstydu.

III Faza miodowego miesiąca to faza odmiany. Sprawca uświadamia sobie, że postąpił zbyt ostro. Chcąc się zrehabilitować w oczach osoby doznającej przemocy, dokonuje u siebie chwilowej zmiany. Najczęściej przeprasza, wykazuje żal i skruchę, przynosi prezenty.

Pojawiają się również sformułowania w stylu: „to się już nigdy nie powtórzy”, „zapomnijmy o tym co już minęło”. W tej fazie osoba doświadczająca przemocy nabiera znowu siły i odwagi, zaczyna wierzyć w obietnice i prawdziwość zachowania sprawcy. Często nawet czuje się szczęśliwa i zapomina o wyrządzonej krzywdzie, przynajmniej do wystąpienia ponownego pierwszej fazy.

Fazy te trwają nieraz po kilkanaście lat, osoba doświadczająca przemocy pozostaje w swoistego rodzaju pułapce czasowej i emocjonalnej, przechodząc do fazy do fazy powtarzając cały cykl od początku.

CHARAKTERYSTYKA OSÓB UWIKŁANYCH W PRZEMOC

Osoby doznające przemocy domowej doświadczają lęku, cierpienia, bezsilności, przygnębienia i rozpacz. Ich ciało i psychika doznają zarówno ostrych urazów jak i podlegają procesowi niszczącego i rozciągniętego w czasie stresu i zagrożenia.

U osoby doświadczającej przemocy domowej rozpoznaje się specyficzną kategorię zaburzeń emocjonalnych- **zespół zaburzeń stresu pourazowego** (*post traumatic stress disorder - PTSD*). Zaburzenie to zostało pierwotnie rozpoznane u żołnierzy doznających urazów emocjonalnych w czasie wojny, ofiar katastrof i zakładników porywanych przez terrorystów. Do jego podstawowych objawów zalicza się bolesne powracanie śladów doświadczeń urazowych, przeżywanie specyficznego paraliżu emocjonalnego i unikanie tego co przypomina uraz, a także stany hiperpobudzenia. Mimo upływu czasu od raniących sytuacji pojawiają się koszmary senne i bezsenność, wstrząsające wspomnienia i wizje na jawie, niezrozumiałe i bolesne stany emocjonalne i somatyczne. Osoba doznająca czuje, jakby jej uczucia znajdowały się w stanie zamrożenia lub związania. Towarzyszy temu gotowość do nagłego pojawiania się reakcji ucieczki lub walki, bez sytuacyjnego uzasadnienia. Obawia się, że zwariowała, nie rozumie tego, co z nią się dzieje. Gdy zaburzenia takie pojawiają się u osób, które przeżyły jednorazowe lub zakończone doświadczenia traumatyczne, odpowiednia pomoc terapeutyczna może przyczynić się do złagodzenia i wycofania tych objawów.

Osoby doświadczające przemocy domowej niestety są wielokrotnie narażone na takie zranienia i często dzieje się to w chwilach, gdy nasilają się objawy PTSD spowodowanego poprzednimi aktami przemocy. Zaburzenie to osłabia poważnie siły osób doznających przemocy i objawy mogą osiągać większe nasilenie niż u innych osób.

U osób doświadczających przemocy domowej, u których występuje zespół zaburzeń stresu pourazowego i które wielokrotnie ulegają intensywnej przemocy psychicznej, często rozwija się **proces wiktylizacji**, który w sposób degradujący zmienia poczucie tożsamości maltretowanej osoby. Powtarzająca się przemoc burzy utrwalony obraz życia i własnej osoby, na którym opierała się dotychczasowa egzystencja. Maltretowana osoba traci podstawowe poczucie bezpieczeństwa, zaufanie do siebie, zaczyna źle o sobie myśleć. Często czuje się jak małe dziecko i pragnie wycofywać się z normalnego życia i odizolowywać od innych.

U części osób doznających przemocy pojawiają się **wtórne zranienia**, spowodowane niewłaściwymi reakcjami ich otoczenia społecznego. Członkowie rodziny lub inne osoby z powodu ignorancji, zmęczenia lub bezradności zachowują się w sposób, który dodatkowo uszkadza maltretowaną osobę. Przejawia się to w formie niewiary w to, co osoba krzywdzona mówi, w pomniejszaniu tragizmu i ważności raniących doświadczeń, obwinianiu jej lub naznaczaniu negatywnymi określeniami. Czasem odmawiają pomocy lub sugerują, że osoba doświadczająca chce uzyskać nieuzasadnione korzyści ze swojej krzywdy. Pod wpływem podobnych zjawisk i powtarzania się aktów przemocy oraz na skutek małej skuteczności radzenia sobie z urazami, krzywdzona osoba zaczyna przystosowywać się na stałe do roli osoby doznającej i przestaje się bronić. Zaczyna myśleć o sobie i o swoim życiu tak, jakby bycie osobą doświadczającą było jej nieuchronnym przeznaczeniem do końca życia. Staje się nietolerancyjna dla własnych słabości i błędów, obwinia się i odmawia sobie podstawowych praw ludzkich, przestaje oczekiwać poprawy swojej sytuacji. Traci nadzieję i poczucie godności.

Stosowanie przemocy przynosi sprawcy wymierne korzyści. Najważniejszą z nich wydaje się to, że w stosunkowo krótkim czasie jest on w stanie osiągnąć wszystko czego chce, nawet jeśli rodzina ma odmienne zdanie.

Przemoc i agresja są metodą rozwiązywania konfliktów, wyznaczają pozycję w rodzinie, dają szansę na szybkie wyegzekwowanie od innych tego, czego się od nich oczekuje. Większość sprawców przemocy posiada autorytarne poglądy. Są przekonani o słuszności swoich działań, nie znoszą sprzeciwu, a każda sytuacja, w której partner/ka będzie miała odmienne zdanie, jest interpretowana przez nich jako niesubordynacja i złamanie „ładu i porządku”.

„Porządek w rodzinie” jest przez osoby stosujące przemoc również specyficznie pojmowany. Oznacza bezwzględną akceptację i realizację zasad ustalonych przez sprawcę przemocy i narzuconych pozostałym członkom rodziny.

Sprawcy przemocy są przekonani, że przemoc jest najlepszą metodą uzyskania i utrzymania szacunku innych osób – w tym członków rodziny. Tymczasem, jeśli przyjrzymy się dobrze relacjom w takiej rodzinie, to szybko okaże się, że to, co osoby stosujące przemoc nazywają szacunkiem jest strachem, lękiem i obawami.

Sprawca przemocy potrafi bardzo logicznie wyjaśnić swoje zachowanie wobec bliskich. Zwykle doskonale zdaje sobie sprawę z tego, że postępuje niewłaściwie. Usprawiedliwia wtedy swoje zachowanie, zrzuca odpowiedzialność za swoje czyny na ofiary, bagatelizuje, neguje obowiązujące zasady i wartości. Stosuje cały wachlarz manipulacji, żeby tylko odsunąć od siebie podejrzenie i usprawiedliwić się (odwołuje się do wyższych racji, kwestionuje swoją odpowiedzialność, kwestionuje szkody, jakie pojawiły w konsekwencji przemocy, neguje fakt, że ktoś z jego bliskich mógł doznać jakiegokolwiek krzywdy i jest ofiarą przemocy, itp.).

Osoby, które stosują przemoc często mają kłopoty w rozpoznawaniu i nazywaniu tego co czują. Wiele osób, które stosują przemoc wobec swoich bliskich posiada bardzo niskie poczucie własnej wartości, są niepewne swojej pozycji w rodzinie i w kontaktach z osobami spoza rodziny. Odczuwają obawę przed porzuceniem, a to może skutkować zazdrością i potrzebą kontrolowania innych. Czują się zagrożone negatywną oceną innych osób, przeżywają lęk przed opiniami, sądami na swój temat. Łatwiej niż osoby, które nie stosują przemocy wpadają w złość i gniew. Każdy drobiazg może stać się „iskrą”, która spowoduje wybuch.

Niektórzy po aktach przemocy odczuwają wstyd, który jeszcze bardziej wzmacnia ich negatywną ocenę samego siebie. Poczucie winy może być tak silne, że trudno z nim sobie poradzić. Aby poradzić sobie z poczuciem winy próbują dopatrzyć się przyczyn swojej agresji w zachowaniu innych osób i przekonać siebie i innych, że winę za to co się stało ponoszą wszyscy w około – tylko nie on.

Większość sprawców przemocy w rodzinie nie jest zdolna do odczuwania empatii. Fakt, że nie konfrontują się z własnymi uczuciami, że „zamrażają” i blokują własne przeżywanie emocji, powoduje, że stają się nieczuli, niewrażliwi na krzywdę drugiego człowieka – także tego, który jest im najbliższy: żony, męża, dziecka, starego rodzica. Niektórzy sprawcy sięgają po zachowania przemocowe, ponieważ – ich zdaniem – są one metodą wymierzania „zasłużonej” kary. Przemoc wobec bliskich przypomina realizację przygotowanego scenariusza: jest zaplanowana (czasem ze szczegółami) i realizowana bez emocji, z zimną krwią. Tej swoistej „egzekucji” towarzyszyć może zakaz okazywania przez ofiarę bólu i cierpienia (płaczu, krzyków, próśb o litość), a kiedy te się pojawiają, mogą nasilać agresję sprawcy przemocy i siłę „kary”.

Mity i stereotypy dotyczące przemocy

Mity i stereotypy to kulturowo uwarunkowane, silne i często ponadczasowe przekonania gromadzące wiedzę i sposób rozumienia różnych wydarzeń danej społeczności, niesione przez pokolenia. Na zjawisko przemocy w rodzinie mają bardzo duży wpływ, bowiem wiele z nich stoi na straży jednej z największych wartości w naszej kulturze, którą jest rodzina.

Mity i stereotypy opisują "pożądane" relacje w rodzinie, pomiędzy mężem i żoną, rodzicami i dziećmi; wyznaczają role kobietom, mężczyźniom, dzieciom; "wyjaśniają" samo zjawisko i "dają wskazówki", jak należy postępować wobec problemów rodzinnych. Wiele z nich również, w najlepszej intencji ochrony rodziny, sprzyja niestety przemocy, usprawiedliwia ją i postuluje powstrzymywanie się od reakcji osób z zewnątrz.

Do najczęstszych stereotypów dotyczących przemocy należy:

- *Przemoc w rodzinie to prywatna sprawa i nikt nie powinien się wtrącać* – NIEPRAWDA

Przemoc, bicie, wykorzystywanie, gwałt jest przestępstwem ściganym przez prawo, a mieszkanie pod jednym dachem nie stanowi okoliczności zezwalającej na krzywdzenie innych.

- *Przemoc występuje tylko w rodzinach z marginesu społecznego* – NIEPRAWDA

Przemoc domowa występuje we wszystkich grupach społecznych, niezależnie od poziomu wykształcenia czy sytuacji materialnej.

- *Przemoc występuje wtedy, gdy są widoczne ślady na ciele* – NIEPRAWDA

Przemoc występuje w różnych formach, są to nie tylko zachowania pozostawiające siniaki czy złamania, ale także poniżanie, grożenie, zastraszanie, zmuszanie do określonych zachowań.

- *Jeśli ktoś jest bity, to znaczy, że na to zasłużył* – NIEPRAWDA

Nikt nie ma prawa znęcać się, poniżać, maltretować i bić innych, nikt nie zasługuje na takie traktowanie bez względu na to, co powiedział lub zrobił.

- *Nikt nie powinien interweniować w sprawach rodzinnych* – NIEPRAWDA

Przemoc domowa jest przestępstwem, ściganym przez prawo, nie jest tylko „sprawą rodzinną”. Każdy, kto się o niej dowie jest zobowiązany poinformować o tym odpowiednie służby, w celu udzielenia wszechstronnej pomocy.

- *Dla dobra dzieci powinno się znosić wszystko ze strony współmałżonka* – NIEPRAWDA

Nic nie usprawiedliwia i nie uzasadnia znoszenia przemocy ze strony partnera. Dzieci wychowujące się w rodzinach, gdzie jest przemoc "nasiąkają" przemocą. Nawet, jeśli nie są bezpośrednio bite, upokarzane, wykorzystywane, zaniedbywane i molestowane. Dzieci, które są "tylko" świadkami przemocy w rodzinie, są jednocześnie jej ofiarami.

- *Osoby doznające przemocy w rodzinie akceptują przemoc* – NIEPRAWDA

Osoby doświadczające przemocy zawsze próbują się bronić, wykorzystują różne strategie obronne, które niekiedy mogą wydawać się nieracjonalne, brak skuteczności powoduje nasilenie przemocy.

- *Gdyby sytuacja była taka okropna, osoba doświadczająca przemocy odeszłaby od sprawcy – NIEPRAWDA*

Przemoc doznawana od osoby bliskiej stanowi dla osoby doznającej przemoc źródło prawdziwego cierpienia, często te osoby nie odchodzą od sprawcy z powodów wynikających z zależności od sprawcy, braku mieszkania i środków do życia.

- *Przyczyną przemocy w rodzinie jest alkohol – NIEPRAWDA*

Stosowaniu przemocy często towarzyszy nadmierne picie alkoholu jednak nie zawsze uzależnienie od alkoholu jest powodem stosowania przemocy. Picie alkoholu ułatwia sprawcy stosowanie przemocy i znęcanie się na rodziną, jednak zauważa się, że podjęcie leczenia uzależnienia i utrzymywanie abstynencji nie powstrzymują sprawcy od stosowania przemocy wobec bliskich.

- *Gwałt w małżeństwie nie istnieje – NIEPRAWDA*

Zgodnie z art. 197 kodeksu karnego gwałtem jest doprowadzenie innej osoby do poddania się czynowi nierządnemu lub do wykonania takiego czynu, stosując przemoc, groźbę bezprawną lub podstęp. Nie ma przepisu, że nie dotyczy to bliskich napastnika.

Konflikt a przemoc

Konflikt nie musi oznaczać braku uczucia pomiędzy stronami konfliktu, nie musi powodować rozpadu relacji pomiędzy kłócącymi się. Kłótnia/nieporozumienie jest wtedy, gdy nam wzajemnie na sobie zależy, kiedy nie jesteśmy obojętni na sytuację w jakiej się znaleźliśmy my osobiście i osoby nam bliskie. Nieporozumienie jest wtedy, gdy osoby w nie zaangażowane bronią swoich wartości, które są różne, są one przekonane o swojej racji.

Osoby kłójące świadomie pragną i dążą do realizacji swoich celów. Z tym, że nie wykorzystują swojej przewagi nad drugą stroną. Z szacunkiem dla argumentów drugiej strony dążą do wypracowania wspólnego rozwiązania konfliktu. Konflikt to tylko wzajemne zmaganie się ze sobą stron konfliktu.

Przemoc natomiast jest intencjonalna tzn. działania przemocowe są podyktowane zamiarem kontrolowania i podporządkowania drugiej osoby. Przemoc charakteryzuje się brakiem równości stron. W tej relacji sprawca ma przewagę fizyczną i psychiczną nad swoją ofiarą, co sprawca wykorzystuje celem osiągnięcia swoich zamiarów.

Poprzez akt przemocy sprawca narusza dobra osobiste ofiary oraz jej prawa do bezpieczeństwa, własności, prywatności, wolności i poglądów. Przemoc powoduje szkody u ofiary i jej cierpienie fizyczne i psychiczne.

Dziecko wobec przemocy

Przemoc wobec dziecka w rodzinie jest to każde zachowanie (działanie lub zaniechanie) osoby bliskiej, w szczególności rodzica lub opiekuna, wykraczające poza społeczne zasady i standardy postępowania z dzieckiem, a godzące w jego zdrowie, rozwój i wolność.

Z dniem 1 sierpnia 2010 r. wszedł w życie art. 961 Kodeksu Rodzinnego i Opiekuńczego, który zakazuje stosowania kar cielesnych: „*Osobom wykonującym władzę rodzicielską oraz sprawującym opiekę lub pieczę nad małoletnim zakazuje się stosowania kar cielesnych*”. Niestety, wciąż wielu rodziców dziwi się, słysząc że przemoc fizyczna to także szturchanie, popychanie dziecka, szarpanie, ściskanie za szyję, kark czy zatykanie ust.

Symptomy, które mogą świadczyć o występowaniu przemocy fizycznej u dzieci- na co zwrócić uwagę?

Dziecko: ma widoczne obrażenia ciała (poparzenia, ugryzienia, siniaki, złamania kości), których pochodzenia trudno jest wyjaśnić, boi się rodzica lub opiekuna, wzdryga się, kiedy podchodzi do niego osoba dorosła, podawane przez nie wyjaśnienia dotyczące ran i siniaków wydają się nieprawdopodobne, nie chce chodzić do szkoły, wagaruje, ma częste nieobecności, unika zajęć wychowania fizycznego, pozostaje po zajęciach w szkole i nie chce iść do domu.

Rodzic lub opiekun: podaje sprzeczne lub nieprzekonujące wyjaśnienia w sprawie obrażeń dziecka, bądź w ogóle odmawia wyjaśnień, mówi o dziecku w negatywny sposób, na przykład używając określeń takich jak „idiota”, „głupi”, „gówniarz”, poddaje dziecko surowej fizycznej dyscyplinie, nadużywa alkoholu lub narkotyków.

Symptomy, które mogą świadczyć o występowaniu przemocy psychicznej u dzieci- na co zwrócić uwagę?

Dziecko: zachowuje się w sposób nieadekwatny do wieku (w sposób zbyt dorosły bądź zbyt infantylny), wykazuje zaburzenia jedzenia (niedojada, nadmiernie się objada, wymiotuje), jest opóźnione w rozwoju fizycznym bądź emocjonalnym, moczy się bądź zanieczyszcza kałem, samookalecza się, ma problemy ze snem, nocne koszmary, boi się chodzić spać, ma objawy hipochondrii, hysterii, obsesji lub fobii, pozostaje po zajęciach w szkole i nie chce iść do domu.

Rodzic lub opiekun: poniża i strofuje dziecko, nie interesuje się problemami dziecka, otwarcie odrzuca dziecko, faworyzuje jedno z rodzeństwa, w oczekiwaniach i wymaganiach wobec dziecka nie bierze pod uwagę jego możliwości, nadużywa alkoholu lub narkotyków.

Zaniepokoić może także zachowanie – dziecko jest: niespokojne, zaleknione, wycofane oraz to, jak często dziecko jest hospitalizowane, z jakiego powodu, a także zbyt duża odległość czasowa od momentu urazu do przyjazdu do szpitala. Zawsze powinna zaniepokoić nagła zmiana w zachowaniu dziecka, np. dziecko, które do tej pory było pogodne, zaczyna być wycofane, smutne, apatyczne.

Zaniedbywanie dziecka jest to niezaspokajanie podstawowych potrzeb materialnych i emocjonalnych dziecka przez rodzica lub opiekuna; nie zapewnianie mu odpowiedniego jedzenia, ubrań, schronienia, opieki medycznej, bezpieczeństwa. Może przybierać następujące formy:

- **zaniedbywanie fizyczne** – niezaspokajanie potrzeb fizycznych dziecka w sposób wystarczający, biorąc pod uwagę wiek dziecka, jego potrzeby rozwojowe i indywidualne. Chodzi tu o podstawowe potrzeby życiowe:

właściwe wyżywienie, pielęgnacja, higiena, wypoczynek. U małych dzieci w wyniku niewłaściwej opieki czy higieny, może dojść do chorób skóry, zapaleń, odmrożeń, zmian pasożytniczych. Starsze dzieci mogą być wytykane, izolowane od rówieśników, przezywane (bo są np. brudne, brzydko pachną, itp.).

- **zaniedbywanie żywieniowe** – głodzenie, niedostarczanie dziecku odpowiedniej ilości jedzenia. Może prowadzić do nieprawidłowości w rozwoju fizycznym i psychicznym. Objawia się niską masą ciała, bólami głowy i brzucha, omdleniami.

- **zaniedbywanie zdrowotne** – niewystarczająca dbałość o zdrowie dziecka lub jej całkowity brak, np. niezgłaszanie się z dzieckiem do szczepień, nieleczenie stanów chorobowych, mimo zaleceń pediatry lub innego specjalisty, marginalizowanie lub bagatelizowanie negatywnych konsekwencji takiego postępowania dla dziecka.

- **zaniedbywanie edukacji dziecka** – dziecko nie ma odrobionych prac domowych, nie posiada lub brakuje mu przyborów np. zeszytów, podręczników, nie ma warunków do nauki. Skrajnym zaniedbywaniem edukacji jest nieposyłanie dziecka do szkoły.

- **brak wystarczającej opieki i troski o dziecko** – nieinteresowanie się dzieckiem, tym co robi, czego potrzebuje, jakie ma problemy. W skrajnej formie opuszczenie dziecka lub porzucenie.

- **zaniedbywanie emocjonalne** – niezaspokajanie podstawowych potrzeb psychicznych dziecka: miłości, bliskości, czułości, kontaktu fizycznego. Rodzic nie spędza czasu z dzieckiem bezpośrednio wchodząc z nim w relację, nie bawi się z nim lub jest tego za mało, biorąc pod uwagę potrzeby dziecka.

Zaniedbywanie dziecka - na co zwrócić uwagę?

Dziecko często jest nieobecne w szkole lub przedszkolu, kradnie jedzenie bądź pieniądze kolegom, żebrze, nie chodzi do lekarza, na ma szczepień, okularów, jest często brudne, nieprzyjemnie pachnie, często jest ubrane nieodpowiednio do pogody, mówi, że w domu nie ma osoby, która mogłaby się nim zająć, pozostaje po zajęciach w szkole, nie chce lub nie spieszy się, aby wrócić do domu.

Rodzic lub opiekun nie interesuje się losem dziecka, jest apatyczny lub pogrążony w depresji, często nie dociera na umówione spotkania, nadużywa alkoholu lub narkotyków.

Zaniedbywanie dzieci nie dotyczy tylko – jako sprawców – rodziców. Każdy dorosły, pod którego opieką jest dziecko, czy to jest lekarz, nauczyciel, pracownik socjalny, psycholog czy pedagog ma obowiązek dbać w sposób wystarczający dla dziecka, o jego szeroko rozumiane potrzeby i zaspokajając je adekwatnie do pełnionej roli zawodowej.

Wykorzystywanie seksualne dziecka (definicja Światowej Organizacji Zdrowia WHO) to włączanie dziecka w aktywność seksualną, której nie potrafi ono w pełni zrozumieć i udzielić na nią świadomej zgody, i/lub na którą nie jest dojrzałe rozwojowo i nie może zgodzić się w ważny prawnie sposób, i/lub która jest

niezgodna z normami prawnymi lub obyczajowymi danego społeczeństwa. Z wykorzystywaniem seksualnym mamy do czynienia, gdy taka aktywność wystąpi między dzieckiem a dorosłym lub dzieckiem a innym dzieckiem, jeśli te osoby ze względu na wiek bądź stopień rozwoju pozostają w relacji opieki, zależności, władzy. Celem takiej aktywności jest zaspokojenie potrzeb innej osoby.

W polskim prawie jako ofiarę wykorzystywania seksualnego określa się dziecko poniżej **15 roku życia**. Do przemocy seksualnej zaliczamy: **gwałt, pedofilię i kazirodztwo**.

Wykorzystywanie seksualne - na co zwrócić uwagę?

Dziecko przejawia dziwne, bądź niezwykle dla swojego wieku zachowania seksualne (np. jest nadmiernie rozbudzone, dużo mówi o seksie), jest wycofane, depresyjne, infantylnie się zachowuje, ma trudności w relacjach z rówieśnikami, odmawia przebijania się w towarzystwie innych (np. przed zajęciami sportowymi), nadużywa alkoholu lub narkotyków, pogorszyło wyniki w nauce, ma trudności z chodzeniem lub siadaniem, doświadcza bólu intymnych części ciała, jest w ciąży lub jest chore wenerycznie, ucieka z domu, pozostaje po zajęciach w szkole, nie chce, nie spieszy się, aby wrócić do domu, chwali się nagłym przyptywem gotówki lub prezentów, prowokacyjnie i uwodzicielsko zachowuje się w stosunku do osób z otoczenia, przejawia erotyczną twórczość, jest agresywne seksualnie wobec innych dzieci.

Rodzic lub opiekun: przekracza dopuszczalne granice w kontakcie fizycznym z dzieckiem (np. podczas zabawy), nadużywa alkoholu lub narkotyków, nie utrzymuje relacji z osobami spoza rodziny, przejawia nadopiekuńczość w stosunku do dziecka, ogranicza jego kontakty z rówieśnikami.

Występowanie pojedynczego objawu na ogół nie jest dowodem na to, że dziecko doświadczyło krzywdzenia. Jeśli jednak symptom powtarza się, bądź kilka objawów występuje jednocześnie, prawdopodobieństwo, że mamy do czynienia z przemocą wobec dzieci zdecydowanie wzrasta. Podejrzanie, że dziecko doświadcza przemocy jest szczególnie uzasadnione, gdy z objawami u dziecka współwystępują określone zachowania rodziców lub opiekunów.

Dzieci krzywdzone mogą różnie reagować na przemoc. Zarówno dziecko nieśmiałe, jak i dziecko agresywne, a także dziecko odcięte od emocji, które sprawia wrażenie wyjątkowo spokojnego, opanowanego mogą doświadczać przemocy w swoich domach. Dzieci krzywdzone bardzo rzadko ujawniają doświadczenia przemocy mówiąc o tym dosłownie, np. moja mama, mój tata – mnie biją, źle mnie traktują, są dla mnie niedobrzy itd. O tym, że coś złego dzieje się w ich życiu mogą nas informować pewne sygnały, widoczne w funkcjonowaniu takiego dziecka, czy to w przedszkolu/szkole.

Dzieci wzrastające wśród przemocy w domu są często zapomnianymi jej ofiarami. Doznają przemocy nie tylko wtedy, gdy są bezpośrednio maltretowane lub zaniedbywane przez rodziców lub opiekunów. Cierpią i są krzywdzone także wtedy, gdy są świadkami przemocy dorosłych, co nie pozostaje bez wpływu na ich rozwój. Dorastanie w rodzinie uwiękłej w przemoc uczy agresji. Może powodować nasilenie u dziecka zachowań agresywnych, jak i zobojętnienie na przemoc, brak reakcji na krzywdę drugiego człowieka, dzieci krzywdzone, dzieci doświadczające przemocy i przeżywające przemoc pośrednio, czyli świadkowie przemocy, są narażeni na różnorodne konsekwencje.

Dzieci mogą nie widzieć awantur i bicia matki, ale słyszą np. płacz, krzyki, wyzwiska, groźby. Widzą skutki przemocy: zdemolowane mieszkanie, ślady krwi, pobicia, siniaki, policjantów mieszkaniu. Czują atmosferę napięcia w domu, lęk i obawy matki, kiedy sprawca przemocy wraca do domu.

Bycie świadkiem przemocy jest silnym urazem psychicznym, który wzrasta, jeżeli dzieci są nie tylko świadkami przemocy ale i ofiarami. Przejawiają wtedy bardziej nasilone objawy zaburzeń emocjonalnych, zwłaszcza jeśli przemoc ma charakter chroniczny. Przemoc ze strony osoby najbliższej – rodzica, opiekuna lub starszego rodzeństwa jest doświadczeniem traumatycznym, zniekształcającym i okaleczającym psychikę dziecka; doświadczeniem, które nie tylko zamienia okres dzieciństwa w pasmo cierpienia i bólu, ale także wywiera ogromny wpływ na całe dalsze życie młodego człowieka.

Kiedy przemocy doświadcza osoba dorosła uraz niszczy osobowość już ukształtowaną, godzi w zinternalizowane w dzieciństwie wzorce relacji międzyludzkich oparte na miłości i szacunku. Kiedy krzywda jest udziałem dziecka, staje się czynnikiem kształtującym jego osobowość, sposób widzenia i rozumienia świata oraz innych ludzi. Dziecko wychowujące się w rodzinie przemocowej, nawet jeśli samo nie jest bezpośrednią ofiarą maltretowania czy wykorzystywania seksualnego, ale „jedynie” świadkiem znęcania się jednego z opiekunów nad drugim, nie jest w stanie prawidłowo się rozwijać, zarówno w sferze psychofizycznej, jak i społecznej.

Prawo, a przemoc w rodzinie

Podstawowym celem postępowania karnego jest, aby w razie stwierdzenia popełnienia przestępstwa jego sprawca został wykryty i pociągnięty do odpowiedzialności karnej oraz uwzględnione zostały prawnie chronione interesy pokrzywdzonego, przy jednoczesnym poszanowaniu jego godności.

Polskie prawo (*Kodeks karny*) ściga sprawców przestępstw przeciwko osobom bliskim, m.in. za:

- znęcanie się fizyczne lub psychiczne nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny – art. 207 k.k.;
- uderzenie człowieka lub naruszenie jego nietykalności cielesnej w inny sposób – art. 217 k.k. (ściganie przestępstwa odbywa się z oskarżenia prywatnego);
- pozbawienie człowieka wolności – art. 189 k.k.;
- grożenie innej osobie popełnieniem przestępstwa na jej szkodę lub szkodę osoby najbliższej, jeżeli groźba wzbudza w zagrożonym uzasadnioną obawę, że będzie spełniona – art. 190 k.k. (ścigane na wniosek pokrzywdzonego);
- wzbudzanie u innej osoby uzasadnionego okolicznościami poczucia zagrożenia lub naruszenie jej prywatności poprzez uporczywe nękanie (tzw. *stalking*) – art. 190a § 1 k.k., zniewaga – art. 216 k.k.), publiczne zniesławienie – art. 212 k.k. (ściganie na wniosek pokrzywdzonego);
- stosowanie przemocy lub groźby bezprawnej, w celu zmuszenia innej osoby do określonego działania, zaniechania lub znoszenia określonego stanu – art. 191 k.k.; 7. utrwalanie wizerunku nagiej osoby lub osoby w trakcie czynności seksualnej, przez użycie wobec niej przemocy, groźby bezprawnej lub podstęp, albo rozpowszechnienie wizerunku nagiej osoby lub w trakcie czynności seksualnej bez jej zgody – art. 191a k.k. (ściganie na wniosek pokrzywdzonego);
- zakłócenie miru domowego, tj. wdarcie się do cudzego domu, mieszkania, lokalu, pomieszczenia albo ogrodzonego terenu albo nie opuszczenie takiego miejsca, wbrew żądaniu osoby uprawnionej – art. 193 k.k.;

- doprowadzenie innej osoby do obcowania płciowego przemocą, groźbą bezprawną lub podstępem (zgwałcenie) oraz doprowadzenie w ten sam sposób innej osoby do poddania się innej czynności seksualnej lub wykonania takiej czynności – art. 197 k.k. Przestępstwo to popełnia również małżonek, który dopuszcza się zgwałcenia współmałżonka;
- spowodowanie ciężkiego uszczerbku na zdrowiu w postaci: pozbawienia człowieka wzroku, słuchu, mowy, zdolności płodzenia bądź innego ciężkiego kalectwa, ciężkiej choroby nieuleczalnej lub długotrwałej, choroby realnie zagrażającej życiu, trwałej choroby psychicznej, całkowitej lub znacznej trwałej niezdolności do pracy w zawodzie lub trwałego, istotnego zeszpecenia lub zniekształcenia ciała – art. 156 k.k.;
- spowodowanie naruszenia czynności narządu ciała lub rozstroju zdrowia, w wyniku którego pokrzywdzonym jest osoba najbliższa – art. 157 § 1 i 2 k.k.;
- uporczywe uchylanie się od wykonania ciążącego z mocy ustawy lub orzeczenia sądowego obowiązku opieki przez niełożenie na utrzymanie osoby najbliższej lub innej osoby i przez to narażanie jej na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych (uchylanie się od obowiązku alimentacyjnego) – art. 209 k.k. (ścigane na wniosek pokrzywdzonego, organu opieki społecznej lub innego właściwego organu);
- kradzież lub kradzież z włamaniem na szkodę osoby najbliższej – art. 278 k.k. i art. 279 k.k. (ścigane na wniosek pokrzywdzonego);
- niszczenie, uszkodzanie cudzej rzeczy lub czynienie jej niezdatną do użytku – art. 288 k.k. (ścigane na wniosek pokrzywdzonego);
- porzucenie wbrew obowiązkowi troszczenia się o małoletniego poniżej lat 15, albo o osobę nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny – art. 210 k.k.;, narażenie dziecka na niebezpieczeństwo utraty zdrowia lub życia – art. 160§2 k.k.
- uprowadzenie lub zatrzymanie małoletniego poniżej lat 15 albo osoby nieporadnej ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny, wbrew woli osoby powołanej do opieki lub nadzoru – art. 211 k.k.;
- obcowanie płciowe z małoletnim poniżej lat 15 lub dopuszczenie się wobec takiej osoby innej czynności seksualnej lub doprowadzenie jej do poddania się takim czynnościom albo do ich wykonania (tzw. pedofilia) – art. 200 k.k., wykorzystywanie osoby upośledzonej – art. 198 k.k., kazirodztwo – art. 201 k.k., prezentowanie małoletnim pornografii – art. 202§2 k.k.
- rozpijanie małoletniego, przez dostarczanie mu napoju alkoholowego, ułatwianie jego spożycia, lub nakłanianie go do spożycia takiego napoju – art. 208 k.k.

Procedura Niebieskiej Karty.

Procedura „Niebieskiej Karty” obejmuje ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty i ochrony zdrowia, w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie.

Wszczęcie procedury „Niebieskie Karty” następuje przez wypełnienie formularza „Niebieska Karta A”. Do wypełniania formularza „Niebieska Karta – A” są zobowiązani: policjant, przedstawiciel jednostki organizacyjnej pomocy społecznej, przedstawiciel ochrony zdrowia – lekarz, pielęgniarka, ratownik medyczny, przedstawiciel oświaty – nauczyciel pedagog, psycholog, przedstawiciel gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych.

Wszczęcie procedury nie wymaga zgody osoby dotkniętej przemocą w rodzinie.

Procedura przewiduje dwuetapowy udział osoby dotkniętej przemocą w rodzinie, gdzie pierwszy etap, to zetknięcie z przedstawicielami w/w służb, którzy będą zobowiązani wypełnić formularz „Niebieska Karta – A”, a drugi etap to zaproszenie przez zespół interdyscyplinarny, bądź grupę roboczą na spotkanie i wspólne omówienie dalszych, zintegrowanych działań pomocowych na rzecz rodziny.

Obowiązki przedstawicieli poszczególnych służb

W ramach procedury „Niebieska karta” funkcjonariusz Policji:

- udziela osobie dotkniętej przemocą w rodzinie, niezbędnej pomocy, w tym udziela pierwszej pomocy;
- organizuje niezwłocznie dostęp do pomocy medycznej, jeżeli wymaga tego stan zdrowia osoby dotkniętej przemocą w rodzinie;
- podejmuje, w razie potrzeby, inne niezbędne czynności zapewniające ochronę życia, zdrowia i mienia osób dotkniętych przemocą w rodzinie, włącznie z zastosowaniem na podstawie odrębnych przepisów w stosunku do sprawcy przemocy w rodzinie, środków przymusu bezpośredniego i zatrzymania;
- przeprowadza, o ile jest to możliwe, ze sprawcą przemocy w rodzinie, rozmowę, w szczególności o odpowiedzialności karnej za znęcanie się fizyczne lub psychiczne nad osobą najbliższą, albo nad dzieckiem lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny, oraz wzywa tego sprawcę do zachowania zgodnego z prawem i zasadami współżycia społecznego;
- przeprowadza na miejscu zdarzenia, w przypadkach niecierpiących zwłoki, czynności procesowe w niezbędnym zakresie, w granicach koniecznych do zabezpieczenia śladów i dowodów przestępstwa;
- podejmuje działania mające na celu zapobieganie zagrożeniom mogącym występować w rodzinie, w szczególności składa systematyczne wizyty sprawdzające stan bezpieczeństwa osoby dotkniętej przemocą w rodzinie, w zależności od potrzeb określonych przez zespół interdyscyplinarny lub grupę roboczą (te zadania będzie realizował zwykle dzielnicowy).

Dodatkowo, funkcjonariusz Policji ma obowiązek: przekazania w trakcie interwencji informacji o interweniujących policjantach (stopień, imię i nazwisko oraz numer identyfikacyjny policjantów, nazwa i siedziba jednostki, w której pełnią służbę) późniejszego przekazania, na wniosek sądu lub prokuratury dokumentacji policyjnej jako dowodów w postępowaniu oraz uczestniczenia, na wezwanie sądu, jako świadek w sprawie karnej.

W ramach procedury „Niebieska karta” pracownik socjalny jednostki organizacyjnej pomocy społecznej:

- diagnozuje sytuację i potrzeby osoby dotkniętej przemocą w rodzinie;
- udziela kompleksowych informacji o: możliwościach uzyskania pomocy, w szczególności psychologicznej, prawnej, socjalnej i pedagogicznej, oraz wsparcia, w tym o instytucjach i podmiotach świadczących specjalistyczną pomoc na rzecz osób dotkniętych przemocą w rodzinie, formach pomocy dzieciom doznającym przemocy w rodzinie oraz o instytucjach i podmiotach świadczących tę pomoc, możliwościach podjęcia dalszych działań mających na celu poprawę sytuacji osoby dotkniętej przemocą w rodzinie;
- organizuje niezwłocznie dostęp do pomocy medycznej, jeżeli wymaga tego stan zdrowia osoby dotkniętej przemocą w rodzinie;

- zapewnia osobie dotkniętej przemocą w rodzinie, w zależności od potrzeb, schronienie w całodobowej placówce świadczącej pomoc, w tym w szczególności w specjalistycznym ośrodku wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie;
- może prowadzić rozmowy ze sprawcą przemocy w rodzinie, na temat konsekwencji stosowania przemocy oraz informuje te osoby o możliwościach podjęcia leczenia lub terapii i udziale w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

W ramach procedury „Niebieska Karta” przedstawiciel gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych ma podobne obowiązki jak pracownik socjalny, za wyjątkiem zapewnienia schronienia w całodobowej placówce świadczącej pomoc.

W ramach procedury „Niebieska karta” przedstawiciel ochrony zdrowia uprawniony do działań – wykonujący zawód medyczny w tym lekarz, pielęgniarka, położna lub ratownik medyczny w ramach procedury każdorazowo osobie, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie :

- udziela informacji o możliwościach uzyskania pomocy i wsparcia;
- w razie doznania obrażeń ciała udziela pomocy medycznej oraz kieruje do specjalistycznych poradni lekarskich;
- wystawia bezpłatnie zaświadczenie lekarskie o przyczynach i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy w rodzinie;

W przypadku konieczności przewiezienia osoby ze względu na stan zdrowia do podmiotu leczniczego formularz „Niebieska Karta – A” wypełnia przedstawiciel tego podmiotu, do którego osoba ta została przewieziona.

Zaświadczenie lekarskie

W przypadku doznania przemocy fizycznej ważne jest, aby obniesione obrażenia zostały opisane przez lekarza pierwszego kontaktu. Znowelizowana ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie umożliwia uzyskanie bezpłatnego badania lekarskiego w celu ustalenia przyczyn i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy w rodzinie oraz wydania zaświadczenia lekarskiego.

1. Imię (imiona) i nazwisko oraz data urodzenia osoby badanej.....
2. Adres zamieszkania osoby badanej.....
3. Rodzaj, seria i numer dokumentu potwierdzającego tożsamość osoby badanej (jeżeli posiada).....
4. Imię, nazwisko i specjalizacja lekarza prowadzącego badanie.....
5. Imiona i nazwiska innych osób obecnych przy badaniu.....
6. Pełna nazwa świadczeniodawcy wystawiającego zaświadczenie.....
7. Data i godzina przeprowadzenia badania.....
8. Data i godzina wystawienia zaświadczenia.....
9. Opinia o stanie zdrowia osoby badanej, będąca wynikiem przeprowadzonego badania, ze szczególnym uwzględnieniem rodzaju stwierdzonych uszkodzeń ciała oraz możliwych przyczyn i czasu ich powstania.....

W ramach procedury „Niebieska Karta” przedstawiciel oświaty (nauczyciel, pedagog szkolny, psycholog):

- udziela kompleksowych informacji o: możliwościach uzyskania pomocy, w szczególności psychologicznej, prawnej, socjalnej i pedagogicznej, oraz wsparcia, w tym o instytucjach i podmiotach świadczących specjalistyczną pomoc na rzecz osób dotkniętych przemocą w rodzinie;
- organizuje niezwłocznie dostęp do pomocy medycznej, jeżeli wymaga tego stan zdrowia osoby dotkniętej przemocą w rodzinie;
- może prowadzić rozmowy ze sprawcą przemocy w rodzinie na temat konsekwencji stosowania przemocy oraz informuje te osoby o możliwościach podjęcia leczenia lub terapii i udziale w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie;
- diagnozuje sytuację i potrzeby osoby dotkniętej przemocą w rodzinie, w tym w szczególności dzieci;
- udziela kompleksowych informacji rodzicowi, opiekunowi prawnemu, faktycznemu lub osobie najbliższej o możliwościach pomocy psychologicznej, prawnej, socjalnej i pedagogicznej oraz wsparcia rodzinie, w tym o formach pomocy dzieciom świadczonych przez instytucje i podmioty w zakresie specjalistycznej pomocy na rzecz osób dotkniętych przemocą w rodzinie.

Plan bezpieczeństwa

Każda osoba doznająca przemocy ma indywidualny sposób rozpoznawania sygnałów przemocy ze strony sprawcy. Plan bezpieczeństwa jest opracowanym sposobem postępowania w przypadku zagrożenia kolejnym atakiem. Dzięki przygotowanemu i opracowanemu planowi wiadomo jak się zachować w sytuacji zagrożenia, aby zapewnić bezpieczeństwo sobie i dzieciom.

Warto pamiętać aby indywidualny plan bezpieczeństwa zawierał:

- szczegóły sygnałów przemocy ze strony sprawcy: co mówi?, jak mówi?, czy potrafi słuchać?, czy jest pod wpływem alkoholu, środków odurzających lub leków?, jaki ma wyraz twarzy?, jaką ma pozycję ciała?, czy ma obsesyjne myśli?,
- gdzie rozpoczyna się bicie, np. pokój gościnny, sypialnia, kuchnia, inne pomieszczenia,
- plan domu lub mieszkania uwzględniające okna, drzwi, wyjścia,
- potrzebne rzeczy w razie ucieczki: pieniądze, telefon, klucze, ważne dokumenty, lekarstwa, dowód ubezpieczenia zdrowotnego, ubrania, notes z telefonami do instytucji pomocowych,
- dokąd uciekać: policja, rodzina, przyjaciele, schronisko, ośrodek interwencji kryzysowej,
- numery telefonów alarmowych,
- ustalony znak lub hasło dla dzieci bądź sąsiadów, który będzie sygnałem do wezwania policji lub ucieczki.

Jak i gdzie szukać pomocy.

Pamiętaj, że do przemocy w rodzinie może dojść w każdej rodzinie niezależnie od statusu materialnego i pozycji społecznej czy wykształcenia. Przemoc nie skończy się sama. Doznajesz przemocy ze strony bliskiej osoby lub jesteś jej świadkiem? Możesz zmienić swoje życie.

- Możesz porozmawiać z zaufaną osobą. Powiedz o tym przyjacielowi, rodzinie, sąsiadom, pracownikowi ośrodka pomocy społecznej w Gliwicach;
- Masz w sobie siłę, by dokonać zmiany w swoim życiu;
- Możesz powiadomić Policję dzwoniąc pod numer 997 lub 112 w sytuacji zagrożenia zdrowia i życia.
- Nie usprawiedliwiał sprawcy przemocy. Nikt nie ma prawa bić, poniżać i krzywdzić drugiego człowieka w żaden sposób. Przemoc jest przestępstwem, za które odpowiedzialność ponosi sprawca.
- Bądź w gotowości do opuszczenia domu (ucieczki). W razie potrzeby, spakuj najpotrzebniejsze rzeczy swoje i dzieci w tym: dowód osobisty, prawo jazdy, paszport, legitymację ubezpieczeniową, telefon komórkowy, lekarstwa, pieniądze, ubrania, inne rzeczy dla dzieci.
- Zgłoś się do instytucji np. Ośrodka Interwencji Kryzysowej (Gliwice, Sikorskiego 134. Tel. 32 335-53-40, 510-230-115), zapewni Tobie i Twojej rodzinie, bezpłatne schronienie, gdy jesteś osobą doświadczającą przemocy domowej, udzieli Ci pomocy psychologicznej, prawnej, socjalnej. Specjaliści opracowują indywidualny plan pomocy mający na celu przezwyciężenie sytuacji kryzysowej.
- Zgłoś się do Ośrodka Pomocy Społecznej, gdzie możesz otrzymać wsparcie socjalne oraz materialne na zabezpieczenie podstawowych potrzeb, tj. zakup żywności, leków, opatu, odzieży, pokrycia kosztów posiłku w szkole. Świadczenie pomocy społecznej udzielane są na wniosek zainteresowanej, lub innej osoby za zgodą tej osoby. Wszelkich informacji udzieli pracownik socjalny Ośrodka Pomocy Społecznej w Gliwicach.
- W razie doznania obrażeń ciała zgłoś się niezwłocznie do lekarza po pomoc medyczną. Lekarz wystawi bezpłatne zaświadczenie o przyczynach i rodzaju uszkodzeń ciała mających związek z aktem przemocy.
- Zadzwoń pod numer 801-12-00-02 Ogólnopolskiego Telefonu dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia” otrzymasz pomoc i wsparcie.
- Prokuratura, Policja – możesz tam złożyć zawiadomienie o przestępstwie znęcania się, popełnionym na Twoją szkodę lub na szkodę Twoich bliskich
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych – możesz zwrócić się do Komisji z wnioskiem o skierowanie sprawcy przemocy na leczenie odwykowe lub uzyskać pomoc związaną z nadużywaniem przez niego alkoholu.
- Poradnia Psychologiczna-Pedagogiczna- w wyniku doświadczenia przemocy lub bycia jej świadkiem, dziecko może przejawiać pewne niepokojące zachowania, które zdiagnozować oraz pomóc leczyć mogą specjaliści z Poradni.

Dane adresowe instytucji działających na terenie Gliwic:

Zespół Interdyscyplinarny działający przy Ośrodku Pomocy Społecznej w Gliwicach

ul. Fiołkowa 26, 44-109 Gliwice

tel. 32 231 00 98 e-mail: zi_oik@ops.gliwice.eu

w godzinach pracy : poniedziałek 7.30-17.00, wtorek-piątek 7.30-15.30, piątek 7.30-14.00

Ośrodek Pomocy Społecznej

ul. Górnych Wałów 9, 44-100 Gliwice

tel. 32 335 96 00 e-mail: ops@ops.gliwice.eu

w godzinach pracy: poniedziałek 7.30-17.00, wtorek-piątek 7.30-15.30, piątek 7.30-14.00

Komenda Miejska Policji

ul. Powstańców Warszawy 10-12, 44-100 Gliwice

tel. 32 859 22 00

Ośrodek Interwencji Kryzysowej

ul. Sikorskiego 134, 44-103 Gliwice

tel. 32 335 53 40, 510-230-115 email: oik@ops.gliwice.eu

W Ośrodku przyjmują psychologowie, pedagodzy, pracownicy socjalni, prawnik.

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

ul. Zwycięstwa 21, II piętro, pok. 208 44-100 Gliwice

32 239 12 95, e-mail: zd@um.gliwice.pl

W godzinach pracy: w poniedziałki i środy 16.15-17.30

Centrum Zdrowia Psychicznego i Leczenia Uzależnień

ul. Dębowa 5, 44-100 Gliwice

tel. 32 270 37 58

W godzinach pracy: poniedziałek i środa 8.00 – 20.00, wtorek i piątek 8.00-15.00, czwartek 8.00-18.00

Prokuratura Rejonowa Gliwice-Wschód

ul. Dubois 16, 44-102 Gliwice

tel. 32 780 91 00

w godzinach pracy: poniedziałek 10.00-14.00 i 15.30-16.30, wtorek – piątek 10.00-14.00.

Prokuratura Rejonowa Gliwice-Zachód

ul. Dubois 16, 44-102 Gliwice

tel. 32 780 91 00

w godzinach pracy: poniedziałek 10.00-14.00 i 15.30-16.30, wtorek – piątek 10.00-14.00.

Poradnia Nocnej i Świątecznej Opieki Zdrowotnej

- Szpital Miejski nr 4, ul. Zygmunta Starego 20, tel. do rejestracji ogólnej: 32 33 08 413, centrala: 32 330 83 00

- Szpital Wielospecjalistyczny, ul. Tadeusza Kościuszki 1, tel. 32 332 45 26

W godzinach pracy: poniedziałek-piątek 18.00-8.00 oraz w weekendy i wszystkie dni ustawowo wolne od pracy

Ośrodek Pomocy Osobom Pokrzywdzonym Przepęstwem

ul. Siemińskiego 22 44-100 Gliwice

Całodobowa infolinia: 579-519-688

www.osrodekpomocygliwice.com

w godzinach pracy: poniedziałek-czwartek 10.00-18.00 piątek 12.00-20.00 oraz sobota 10.00-15.00

Poradnia Psychologiczna –Pedagogiczna

ul. Gierymskiego 1, 44-100 Gliwice

tel. 32 231 05 69

e-mail: sekretariat@ppp.gliwice.eu

w godzinach pracy: poniedziałek – czwartek 8.00 – 18.00 oraz **piątek** 8.00- 15.30

Infolinie

- Niebieska Linia – Ogólnopolski Telefon dla Ofiar Przemocy w Rodzinie 801 120 002
- Ogólnopolski Telefon Zaufania dla Dzieci i Młodzieży 116 111
- Infolinia dla młodych osób myślących o ucieczce z domu 116 000
- Ogólnopolski telefon zaufania dla osób dorosłych w kryzysie emocjonalnym 116 123
- Ogólnopolski Telefon Zaufania. Uzależnienia behawioralne 801 889 880
- Ogólnopolski Telefon Zaufania. Narkotyki-Narkomania 800 199 990
- Pomarańczowa Linia- infolinia dla rodziców, których dzieci sięgają po narkotyki i alkohol 801 140 068
- La Strada – fundacja przeciwko handlowi ludźmi i niewolnictwu 22 628 99 99

Strony internetowe:

www.niebieskalinia.pl strona Ogólnopolskiego Pogotowia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie, które jest placówką Instytutu Psychologii Zdrowia Polskiego Towarzystwa Psychologicznego. Realizuje zadania w szeroko pojętym zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie i edukacji w tym obszarze.

www.parpa.pl strona Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. PARPA jest specjalistyczną agendą rządową łączącą profesjonalną działalność usługową (szkolenia, ekspertyzy, konsultacje, opracowywanie nowych technologii oddziaływań, publikacje itp.) z zadaniami administracyjno-koordynacyjnymi (prace legislacyjne, nadzór nad leczeniem odwykowym, interwencje, opracowywanie standardów usług, zlecanie i finansowanie zadań, prowadzenie baz danych). Agencja służy pomocą, wiedzą i doświadczeniem ludziom, instytucjom i organizacjom pozarządowym zajmującym się problematyką alkoholową.

www.pokrzywdzeni.gov.pl strona Ministerstwa Sprawiedliwości, zawiera informacje przydatne dla osób pokrzywdzonych przestępstwem.

www.fdds.pl strona fundacji Dajemy Dzieciom Siłę - działania koncentrują się na ochronie najmłodszych przed krzywdzeniem, a także na minimalizowaniu konsekwencji, jakie niesie ze sobą doświadczenie przemocy.

www.dzieckoswiadek.pl strona dla profesjonalistów, którzy spotykają się w pracy zawodowej z dziećmi uczestniczącymi w procedurach karnych, a także rodziców/opiekunów i samych małych świadków.

www.necio.pl portal edukacyjny dla przedszkolaków oraz ich rodziców i nauczycieli, którego misją jest wprowadzenie najmłodszych w świat bezpiecznego internetu.

www.sieciaki.pl strona projektu edukacyjnego skierowanego do dzieci w wieku 9-11 lat. Głównym celem projektu jest edukacja najmłodszych internautów na temat bezpiecznego korzystania z sieci.

www.dzieckowsieci.pl strona projektu edukacyjnego „Chroń dziecko w sieci”. Projekt ma na celu przestrzec rodziców przed konsekwencjami kontaktów dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym ze szkodliwymi treściami w Internecie i wskazać im, jak ograniczyć ryzyko takich kontaktów.

Zebrane informacje pochodzą ze stron:

1. www.niebieskalinia.pl
2. www.psychologia.edu.pl/czytelnia/50-artykuly/712-psychologiczne-aspekty-przemocy-domowej
3. www.parpa.pl
4. www.psychiatria.pl/artykul/krotkie-spojrzenie-na-przemoc
5. www.gopsszemud.pl/mity-i-stereotypy-dotyczace-przemocy
6. www.zdrowyprzedszkolak.pl/wychowanie/662/przemoc-wobec-dzieci-jak-ja-rozpoznać
7. www.gov.pl/rodzina/informator-dla-osob-dotknietych-przemoca.